

De Hollandsche Meesters in de Ermitage.

DE HOLLANDSCHE MEESTERS IN DE ERMITAGE TE ST. PETERSBURG DOOR MAX ROOSES. † † † † † † † †

LUCAS VAN LEIDEN. — Een allermerkwaardigste meester! Hij komt de eerste in de rei der groote Hollandsche kunstenaars. Vóór hem had de Nederlandsche kunst hare bannierdraggers van hoogen rang gevonden in de zuidelijke provinciën, in Vlaanderen om te beginnen, in Brabant later; nu kwam de beurt aan Holland. En al dadelijk bracht de nieuw opgekomen streek een morgengave mede, die den gezamenlijken schat der wereldkunst ging verrijken: het was de weerspiegeling van het volksleven in zijnen eenvoud en zijne gemoedelijkheid. De burger, de mindere man, wordt een voorwerp van studie, een held, wiens daden, hoe bescheiden ook, de moeite waard worden geacht om opgemerkt en aangeteekend te worden.

Lucas van Leiden brak af met de middel-eeuwsche kunst, die alleen oog had voor het zieleleven en die geene personages het opvoeren waardig achtte dan de uitverkorenen, de hemelingen en zij die hen vereerden. Hoogstens werden nevens hen toegelaten de vorsten en de grooten der aarde, die heerschten over de wereld. Met de nieuwere tijden kwam het leven op aarde eveneens in aanmerking en kreeg de burgerman burgerrecht in de kunst. Lucas van Leiden was de groote aanvoerder dier doortastende omwenteling.

Hij werd hierdoor de grondlegger van de vaderlandsche kunst in een van hare meest belangwekkende uitingen. Terwijl de over-groote meerderheid der schilders van de zestiende eeuw, die de ouderwetsche kunst den rug toekeerden, overliepen naar den Italiaanschen trant en zich door de Academische aanlokkingen lieten verleiden, bleef hij trouw Nederlandsch, in zijn naaste omgeving zoekende wat er eigenaardigs te vinden was en wat verdiende vereeuwigd te worden. Hij was de hoofdman der glorierijke schaar, die in die dagen van ingenomenheid met de vreemde leer en van verloochening van den eigen aard, trouwheid predikte aan de eigen opvatting en duidelijk deed uitko-

men wat onze zeden oorspronkelijks bezitten en wat onze kunst moet onderscheiden. Hieronymus Bosch, Pieter Breughel, Pieter Aertsen en veel anderen volgden in de XVIe eeuw den weg, dien hij gebaad had; in de XVIIe eeuw werd de toon, dien hij had aangeslagen, de grondtoon der Hollandsche kunst.

Lucas van Leiden was een wonderkind. Wat van Mander ons verhaalt van zijne vroegtijdige rijpheid grenst aan het wonderbare en zou niet aan te nemen zijn indien niet alle voorhanden zijnde oorkonden er mee samenstemden. De oude geschiedschrijver, die een groot bewonderaar van onzen meester was en uitvoeriger over hem dan over eenigen anderen Hollandschen kunstenaar verhaalt, weet ons te zeggen dat Lucas in 't jaar 1494, omtrent den lesten Mei of in 't begin van Juni, geboren werd te Leiden en dat hij, toen hij nog slechts een kind van negen jaar oud was, koperen platen naar zijn eigen vinding sneed. Zijn eerste gedagteekende plaat draagt het jaartal 1508, toen hij veertien jaar oud was; zij is bewonderenswaardig zoo van samenstelling als van uitvoering. Twee jaar later was hij een meester in zijn kunst. Hij stierf in 1533; in zijn kort leven sneed hij 174 koperen platen, graveerde op glas en vervaardigde tal van schilderijen.

Als graveur naar eigen scheppingen is hij het meest gekend en verdient hij ook den hoogsten lof. Onder zijne allereerste stukken, die hij vervaardigde van zijn negende tot zijn veertiende jaar zijn er reeds van verbazend keurige uitvoering. Toen hij zijn zestiende jaar bereikt had, voerde hij sommige zijner volmaakste stukken uit: zijn *Doop van Christus*, zijn *Christus aan het volk vertoond* en zijn *Verloren zoon*. Al die platen zijn merkwaardig door de fijnheid van bewerking: hij graaft niet diep in het koper, hij krabt slechts lichtjes door de gladde oppervlakte met heel teere lijntjes, en verkrijgt niettemin heerlijke uitwerkingen van licht en kleur. De wollige plooiën, de glimmende weerschijnen van het kleed, het glansen van het loof der boomen, het algemeen uitzicht der dingen zoowel als hun minste onderdeeljes doet hij met zijn